je Moeder! Zal ik je weerzien, als ik terugkeer uit dit oord der verdoemden? En Adolf! Wat die ook naar mij verlangt. En dan die troostelooze, mismoedige toon, waarop hij van zichzelf en van zijn werk spreekt. Daaruit hoor ik zijn oneindig verlangen, zijn ontbering en zijn zelfopoffering met duizend tongen vertellen. Nog een langen, smartelijken winter van hem gescheiden zijn. Maar dan mag ik naar huis toe. O, naar mijn lieve, goeie Adolf en Rietje.

Ik hoest nu veel minder. Dat ik mijn stem bijna verloren heb, geeft niets, ik heb toch niets te spreken hier en het beetje bloed, dat ik heb opgegeven, doet mij geen schade. Alleen die koortsen 's nachts, die zijn afmattend. Maar die zullen in mijn koeler vaderland wel vanzelf ophouden.

Nog één winter en dan keer ik terug uit de onderwereld naar mijn geliefden!

Caïro, 5 Mei 1915.

Weer mijn verjaardag. Ik ben heel ziek geweest, heb een hevige bloedspuwing gehad en wekenlang tusschen leven en dood gezweefd, terwijl ik verpleegd werd door vreemde, betaalde menschen, die hun zorg en hun liefde verkoopen. Niets geen toewijding, echte, spontane liefde, waaraan ik zoo'n behoefte heb, ondervond ik. Het was alles koud en vormelijk. Maar dat is voorbij! Ik heb nu grooten angst, dat ik hier nog een winter blijven moet, want ik ben nog zwakker dan eerst. Het is nu gauw twee jaren, twee lange, sombere jaren, zonder eenig steunpunt in mijn herinnering, omdat alles, alles hier slechts schijn en gebeurloos is, omdat ik niemand van tehuis gezien heb.

Twee jaren, waarin ik niets gedacht, gevoeld of beleefd heb in werkelijkheid. Mijn verlangen om weg te gaan uit dit verschrikkelijk oord vulde de dagen hier, en het wisselen van dag en nacht, zomer en winter.

Ik geloof, neen ik weet het, dat ons vermogen op is, door mijn verblijf hier, en dat Adolf zich meer, veel meer opofferingen getroost dan hij mij schrijft. Hij verzwijgt voor mij, uit liefde. Ja, natuurlijk, doet hij het uit liefde, maar begrijpt hij dan niet, dat dit mij juist smart? Dat ze mij op die manier niet alleen lichamelijk, maar ook geestelijk verbannen hebben uit hun midden?

Reeds lang was het mij opgevallen, dat niemand mij meer schreef over Adolfs Moeder, en zij mij geen antwoord meer gaven, wanneer ik naar haar vroeg. Zelf kon zij niet meer schrijven, dat was haar te moeilijk en dat weet ik. Nu hoor ik toevallig, van een hier doorreizende dame uit mijn stad, en die ons kent, dat Mama dood is. Dòòd, gestòrven, vóór een jaar. En ik weet niets daarvan. Adolf alleen gebleven, zonder mijn troost, mijn medelijden. Alsof ik reeds dood was voor hem, die vroeger niet leven kon zonder mij. Hoeveel kommer en ellende, hoeveel ziekte van Rietje zal hij reeds verzwegen hebben? Hoe dikwijls zal hij reeds alleen geworsteld hebben met de smart en het verlangen? En ik ben geheel afgesneden vandewereld — niemand, niemand, die mij de waarheid schrijft, over die mij het naaste zijn. Mijn kind kan sterven en men verzwijgt 't mij... Maar nu verzwijg ik ook... Ik ben aan 't sparen. Dien duren wijn gebruik ik niet meer en het geld leg ik weg. Eindelijk zal ik dan zooveel hebben, dat, als het verlangen mij te machtig wordt, ik naar huis kan reizen. O, thuis zijn! Zalig!

CISELEERKUNST.

Wij brengen op deze pagina een viertal foto's naar door onzen stadgenoot, den heer R. W. Pelle ontworpen en in diens ledige uren vervaardigde voorwerpen van ciseleerkunst. De afbeelding hierboven stelt een wandbord voor, waarop als versiering het wapen van St. Lucas is gedreven; de rand, die met de graveernaald is bewerkt, draagt in geciseleerde letters de spreuk: „Kunsten leeren is verdriet, wie ze kent, die acht ze niet"

CISELEERKUNST.

Een fraai uitgevoerde aschbak, waarop, in een bladversiering, het symbool der geneeskunde is geciseleerd.

CISELEERKUNST.

Een artistiek-geciseleerde kandelaar van zilver.

Caïro, 4 September 1915.

Adolf is rector aan het gymnasium geworden en heeft meer honorarium gekregen. De toon van zijn brieven is nu veel vroolijker, zelfbewuster geworden. Zijn zelfverwijt heeft opgehouden en het geloof in zichzelf, dat mijn liefde vergeefs trachtte hem te geven, schijnt hij nu gekregen te hebben. Ik begrijp dat niet!

Kunnen uiterlijke omstandigheden hem dan meer veranderen dan mijn liefde?

Ook Juffrouw Anna schrijft zoo bewonderend over Adolf en Rietje, met zoo'n teederheid, dat ik wantrouwend word. Er is een vreemde geest in mijn huis, tusschen mij en mijn geliefden, een geheim, dat zij voor mij verbergen. O, waarom hebben zij mijn vertrouwen gedood? Waarom die zwijgende leugen tusschen ons gezet?

Hoe hulpeloos ben ik, hoe verschrikkelijk hulpeloos en verlaten!

Caïro, 15 October 1915.

Waarom mag ik nog altijd niet naar huis? Ben ik dan zóó ziek?

Wat is dat alles verschrikkelijk. Niets, niets op aarde is zoo verschrikkelijk als die knagende onzekerheid, die twijfel aan allen en alles. Waar is er iemand die mij de waarheid zegt? O, dat ik ook kon worden als de anderen hier, dat ik vergeten kon, mij losmaken van alles wat mij bindt aan de wereld. Dat is het, wat steeds knaagt aan mijn ziel, de geestelijke band die tusschen mij en mijn geliefden bestaat. Dat ik vergeten kon, dof en onverschillig worden zooals alles hier is.

Caïro, 12 December 1915.

Nu weet ik de waarheid. Nu weet ik alles. Ik heb den dokter gedwongen het mij te zeggen. Ik zal nooit, *nooit* weer gezond worden. Ik ben zoo bang, zoo angstig nu. De dood is zoo verschrikkelijk, zoo angstig-wreed. Ik zal nooit, nooit kunnen vergeten, nooit mij kunnen losmaken van de herinnering. Het is zoo wreed en zoo smartelijk te moeten sterven, ver van allen, die je dierbaar zijn!

Caïro, 17 December 1915.

God, mijn troost en hulp, ik smeek U, als Gij mij sterven laat, als Gij mij tot U nemen wilt, laat dan alles voorbij zijn. Laat dan de herinnering aan de aarde, waar ik beminde en waar ik leed, met allen die mij lief waren, óók dood zijn met mij. Dan kan ik rustig zijn.

Caïro, 22 December 1915.

Ik ben nu kalm, wonderlijk-kalm. Het is mij, alsof er iets vreeselijks gebeuren moet. Maar nu ben ik, juist als de anderen hier, onverschillig geworden. De dokter heeft gezegd, dat ik met mijn kwaal nog jaren lang kan blijven leven. Ik weet niet of het waar is, of hij het niet gezegd heeft om mij gerust te stellen. Maar dat is niet noodig en het kan mij niets schelen. Het leven hier in deze onderwereld als een schaduw — is dat dan nog leven? Maar ik voel, dat ik sterven ga. Heel gauw. Het verlangen verteert mij. Doch ik wil thuis sterven. Thuis, met Adolfs hand in de mijne en Rietje's gezichtje op mijn wang. Zóó, gelukkig en rustig, wil ik tot God gaan.

En als ik nog wat leven mag dan zal ik leven voor hen: mijn man helpen en met hem gelukkig zijn en lijden, mijn kind opvoeden en haar de herinnering aan mijn liefde meegeven. De herinnering aan genoten geluk en liefde is soms ook een lichtstraal op het pad van de toekomst.

Ik kom, geliefden! Zoolang ik nog te leven heb, zullen wij bij elkaar zijn!

Caïro, 10 Januari 1916.

Vanmorgen zei iemand tegen mij: niemand keert uit de onderwereld naar de aarde terug! Ik wèl, *ik* keer terug. En ik zal weer gelukkig worden in mijn tehuis! Hoelang? Ik weet het niet. Maar weten we dat wel ooit, hoe lang ons geluk duren zal? Ik kan sterven, omdat ik een kwaal heb, niet gezond ben; maar als ik gezond was, kan ik toch ook sterven? Wat weten wij van het lot, dat ons beschoren is! Is niet alles onzeker hier op aarde? Is er één ding, dat wij zeker kunnen weten?

Ik ga stilletjes naar huis. Ik zal ze verrassen. Wat zullen we gelukkig zijn! Ik zal komen als een vreemde! Zou Rietje mij nog herkennen? Ze was pas zeven jaar toen ik wegging.

En Adolf, wanneer hij thuis komt van zijn school! O, laat ik stil wezen en kalm. Ik mag mij niet opwinden heeft de dokter gezegd. Ik ga nu slapen, voor 't laatst hier in de onderwereld, en morgen reis ik af, zonder dat iemand het weet, anders houden ze mij uit verkeerde bezorgdheid vast!

't Was vandaag de laatste dag in de onderwereld. Morgen keer ik terug naar de aarde!

Amsterdam, 30 Januari 1916.

Het is volbracht. De strijd is gestreden. De aarde heeft voor mij geen plaats meer! Allen zijn voor mij vreemden geworden! Ik moet terug naar het land der schaduwen en schimmen, naar de onderwereld. Zij hebben me vergeten!

Rome, 18 Februari 1916.

Ik ben geheel rustig nu! Het is nauwelijks meer pijnlijk. Nu is alles voorbij. Ik ben dood, dood voor ieder — ook voor die mij lief waren. Maar, was ik nog niet dood? Ja, ik was reeds dood, maar nu weet ik het. Dat is niet zóó smartelijk, als die twijfel, die onzekerheid. Nu zal ik mijn herinnering dooden en dan, dan.... niets meer! Niets, dan de dagen en nachten, die komen en gaan zullen in eeuwigen rouw en vergetelheid. Ja vergetelheid, die zoek ik, en die zal ik vinden!

Maar eerst zal ik alles neerschrijven, mijn leed en mijn ongestild verlangen. En dan vergeten! Voor immer. Maar zij, zij zullen het weten, wat zij mij aangedaan hebben. Doch eerst moet ik geheel dood zijn. Dan zullen ze dit lezen en voelen, voelen als ik nu, wat ze gebroken hebben in mij.

CISELEERKUNST.

Een Reliquie-kastje van zilver. De rand aan den voet en boven den buik is gegraveerd; de eenvoudige, smaakvolle bladversiering op den buik en het deksel, is weder geciseleerd.

Ik kan alles rustig opschrijven, want ik ben heel, heel kalm. Zelfs de dood, die spoedig komt, verontrust mij niet meer. Het is mij nu een troost, dat mijn dagen geteld zijn. Het is toch beter gestorven te zijn voor alles, dan levenddood te zijn?

O, ik had mij niet onkenbaar behoeven te maken. Ik was het reeds. De spiegel hier vertelt het mij, de spiegel hier in mijn huis! Mijn huis! Heb ik nog een huis? Mijn kind, heb ik nog een kind? Hoe kon ik ooit denken, dat de herinnering de beste gedachtenis was. Ik was een dwaas.

Maar ik wil nu vertellen. — Ik ben naar huis geweest. 's Morgens om elf uren. Een vreemd dienstmeisje deed mij open. Ik vroeg de juffrouw te spreken, omdat ik de groeten moest komen doen uit Caïro, van Mevrouw! Ik werd in den salon gelaten. Mijn kamer — niet meer mijn kamer. Wel dezelfde meubels, maar alles stond en was anders. Alles was burgerlijk en plomp gerangschikt. Mijn gedachte sprak